

Ks. Jan Dyduch (PAT, Kraków)

Synodalność w Kościele krakowskim za czasów kardynała Wojtyły

Wstęp

Ojciec Święty Jan Paweł II, wytyczając drogę Kościołowi w III tysiącleciu, napisał:

Teologia i duchowość komunii pobudzają bowiem pasterzy i wier-
nych do uważnego słuchania siebie nawzajem i z jednej strony jednoczą
ich a priori we wszystkich kwestiach istotnych, a z drugiej sprawiają, że
w sprawach podlegających dyskusji udaje im się zwykle uzgodnić
wspólne, przemyślane stanowisko. Z myślą o tym powinniśmy przyswa-
jać sobie odwieczne zasady mądrości, które nie podważając bynajmniej
autorytetu pasterzy zachęcają ich do jak najszerzej konsultacji z całym
Ludem Bożym¹.

Przywołane zasady mądrości o współpracy pasterzy z wier-
nymi świeckimi, współpracy biskupów z kapłanami, przypomi-
nane i pogłębione przez Vaticanum II, realizował Karol Wojtyła
jako arcybiskup krakowski. W tym dziele korzystał ze struktur,
które wyrażają synodalność na szczeblu Kościoła partykularnego.
Są to: Rada Kapłańska, Synod Diecezjalny i Prowincjalny oraz
Rady Duszpasterskie.

Rada Kapłańska

Arcybiskup krakowski Karol Wojtyła, uczestnicząc bardzo
aktywnie we wszystkich sesjach Vaticanum II, był współtwórcą

¹ List apostolski „*Novo millennio ineunte*”, 6 I 2001 (= NMI), n. 45.

soborowej nauki o synodalności. Traktując ten udział jako niezwykły dar, uważał, iż jej realizacja jest spłaceniem zaciągniętego długu: „Biskup, który uczestniczył w II Soborze Watykańskim, odczuwa potrzebę spłacenia długu”². W ramach programu odnowy Kościoła krakowskiego, w duchu Vaticanum II, postanowił powołać Radę Kapłańską. Przygotowując kapłanów do tego ważnego wydarzenia, pisał:

Rada Kapłańska jest z ustanowienia Kościoła nową strukturą, w której pełniej jeszcze winna się wyrazić społeczność kapłańska w diecezji. Struktura ta ma na celu nie co innego, tylko to – ażeby odwieczne zasady Ewangelii były wcielane w życie kapłanów oraz całego Ludu Bożego³.

Przygotowanie archidiecezji krakowskiej do powołania Rady Kapłańskiej zbiega się z pewnym faktem, którego nie można pominąć. Dnia 29 VI 1967 r. arcybiskup krakowski K. Wojtyła, niedawno kreowany kardynałem (26 VI 1967 r.), został powołany przez papieża Pawła VI do Kongregacji Soboru, która wkrótce otrzymała nazwę Kongregacji Duchowieństwa (15 VIII 1967 r.). Kongregacja ta kierowała posoborową odnową życia i posługi kapłanów w całym Kościele. Wśród podjętych przez nią zadań było wypracowanie zasad na temat Rad Kapłańskich. W prace te został włączony K. Wojtyła. Tak więc poniekąd równolegle przygotowywał powołanie Rady Kapłańskiej w archidiecezji krakowskiej i dokument ogólnokościelny dotyczący Rad Kapłańskich. Otrzymywał pisma z Kongregacji Duchowieństwa, w których proszono go o uwagi na temat Rad Kapłańskich, jak również zaproszenie do udziału w zebraniu plenarnym Kongregacji w dniu 10 X 1969 r.⁴ Na przesłane kwestie przekazywał swoje uwagi wziął również udział w zebraniu plenarnym Kongregacji. K. Wojtyła przesłał także Kongregacji Duchowieństwa tekst statutu Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej, za który otrzymał specjal-

² K. Wojtyła, *U podstaw odnowy*, Kraków 1972, s. 5.

³ List do kapłanów z 18 I 1969, „Notificationes” 1969, s. 108–112.

⁴ Akta kardynała Karola Wojtyły przechowywane w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (= AKKW), G V - 1/24.

ne podziękowanie kardynała J. Wrighta, jej prefekta⁵. Okólnik o Radach Kapłańskich *Presbyteri sacra* został opublikowany 11 IV 1970 r.⁶ Można powiedzieć, że jakoś zostały w nim zawarte doświadczenia krakowskie, a także w krakowskich dokumentach dotyczących Rad Kapłańskich skorzystano z doświadczeń rzymskich.

Są to: *Statut Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej i Regulamin Wyborów do Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej*⁷. *Statut* rozpoczyna się następująco: „Rada Kapłańska, będąca reprezentacją prezbiterium diecezjalnego...”. Jako podstawowa cecha, charakteryzująca krakowską Radę Kapłańską, jawi się jej reprezentatywność. Idzie to po linii nauczania soborowego, wyrażonego także w posoborowych dokumentach Kościoła. Naucza Vaticanum II:

By zaś to doprowadzić do skutku, niech mają radę, czyli senat kapłanów reprezentujących ogół prezbiterów, który dostosowany do dzisiejszych okoliczności i potrzeb w formie i według norm prawnych do określenia, mógłby skutecznie wspierać biskupa swymi radami w rządzeniu diecezją⁸.

Przywołany już okólnik *O Radach Kapłańskich* podkreśla, że reprezentatywność Rady jawi się wówczas, gdy są w niej obecni przedstawiciele różnych posług kapłańskich (np. proboszczowie, wikariusze, kapelani), z kolei przedstawiciele różnych regionów diecezji i różnych pokoleń kapłańskich⁹. Toteż w Radzie Kapłańskiej nie chodzi o reprezentację w sensie ścisłym, prawnym, w formie proporcjonalnej reprezentacji demokratycznej, ale o reprezentację w sensie moralnym, odzwierciedlającym zróżnicowany skład prezbiterium¹⁰. Kardynał K. Wojtyła doceniał reprezen-

⁵ Por. J. Dyduch, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi powszechnemu*, Kraków 1998, s. 48-50.

⁶ AAS 62 (1972) 459-465.

⁷ „Notificationes” 1969, s. 114-118.

⁸ *Dekret soborowy „Presbyterorum ordinis”*, n. 7.

⁹ *Presbyteri sacra*, n. 6.

¹⁰ Por. T. Pieronek, *Rada Kapłańska wyrazem soborowej odnowy prezbiterium*, „Prawo Kanoniczne” 12 (1969) nr 3-4, s. 19.

tatywność Rady Kapłańskiej, dlatego postanowił, że 80 procent jej członków będzie pochodzić z wyboru ogółu kapłanów, bowiem przez wybory najlepiej wyraża się reprezentatywny charakter powołanego gremium. *Statut* stwierdza: „Radę Kapłańską w Archidiecezji Krakowskiej tworzy 24 kapłanów, wybranych przez prezbiterium oraz 6 mianowanych przez ordynariusza”¹¹.

W opinii kardynała K. Wojtyły reprezentatywny charakter Rady Kapłańskiej jawi się także przez udział w jej pracach kapłanów zakonnych. Sprawa ta była wówczas przedmiotem dyskusji wśród kanonistów. Na ogół byli zgodni w tym, że kapłani zakonnicy także mają do niej należeć. Różniono się co do zakresu i uzasadnienia tej obecności¹². Regulamin wyboru do Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej postanawia: „Bierne i czynne prawo wyborcze przysługuje wszystkim kapłanom diecezjalnym; zakonnym zaś, o ile pełnią w diecezji funkcje powierzone im przez ordynariusza”¹³. Przeprowadzone wybory nie wyłoniły żadnego kapłana zakonnego. W tej sytuacji kardynał K. Wojtyła mianował 4 kapłanów zakonnych – spośród 6 przez siebie mianowanych – zaliczając ich w poczet członków Rady Kapłańskiej¹⁴.

Dla sprawnego działania Rady Kapłańskiej statut postanowił powołać sekretariat Rady i jej komisje. Sekretariat Rady składał się z trzech jej członków, mianowanych przez arcybiskupa na wniosek Rady. Jego zadaniem jest przygotowanie porządku obrad, ich dokumentacja i porządkowanie wniosków. Rada powołała także komisje, które miały charakter stały lub przejściowy. Każda Komisja składała się z przewodniczącego i dwóch członków, z tym że przewodniczący miał być członkiem Rady, członkami komisji mogli być kapłani spoza Rady w charakterze ekspertów. Komisje przygotowywały wnioski, które następnie przewodniczący przedstawiał na plenarnej sesji Rady, gdzie były

¹¹ „Notificationes” 1969, s. 115, p. 3.

¹² Por. M. Fąka, *Rada Kapłańska nowym senatem biskupa diecezjalnego*, „Prawo Kanoniczne” 21 (1978) nr 3–4, s. 54.

¹³ „Notificationes” 1969, s. 116, p. 1.

¹⁴ Por. tamże, s. 119.

przedmiotem dyskusji. Z kolei poddane były głosowaniu, a po uzyskaniu wymaganej większości, przedstawiane kardynałowi do zatwierdzenia¹⁵.

W dniu 23 VI 1969 r. na sesji Rady Kapłańskiej, której przewodniczył K. Wojtyła, zostało powołanych siedem stałych komisji. Ich nazwy pochodziły od spraw, którymi miały się zajmować. Były to: Komisja I – *Potrzeba wspólnoty i jej formacja*, Komisja II – *Współzycie prezbiterium*, Komisja III – *Współpraca prezbiterium*, Komisja IV – *Sprawy bytowe wspólnoty kapłańskiej*, Komisja V – *Więź wspólnoty kapłańskiej z Arcybiskupem i relacje do Kurii Metropolitalnej*, Komisja VI – *Decentralizacja*, Komisja VII – *Prezbiterium diecezjalne a wspólnoty kleru zakonnego*¹⁶. Rada Kapłańska miała charakter stały, lecz kadencja poszczególnych członków trwała cztery lata i mogła być ponowiona wyłącznie na drugie czterolecie. Zgodnie z prawodawstwem powszechnym Rada Kapłańska wygasła *sede vacante*. Nowy biskup miał obowiązek ustanowić ją ponownie¹⁷. Postanowienie to było wówczas dyskutowane zarówno przez kanonistów jak i członków Papieskiej Komisji Odnowy KPK. Dyskusja ta zrodziła ideę powołania nowej struktury zwanej Kolegium Konsultorów¹⁸. Norma o wygaśnięciu Rady Kapłańskiej *sede vacante* stała się skuteczna w archidiecezji krakowskiej w dniu 16 X 1978 r., gdy kardynał K. Wojtyła przyjął wybór na Stolicę Piotrową.

Statut Rady Kapłańskiej przyznawał jej – zgodnie z prawodawstwem powszechnym – tylko głos doradczy. Nie może ona być postrzegana jako forma związku zawodowego kapłanów dla rewindykacji i ochrony ich praw¹⁹. Głos doradczy Rady Kapłań-

¹⁵ Por. tamże, s. 115.

¹⁶ Sprawozdanie z 23 VI 1969, AKKW, E IX -e/64.

¹⁷ Por. Paweł VI, *Motu proprio „Ecclesiae sanctae”*, 6 VIII 1966, AAS 58 (1966) 757-787, n. 15, 4.

¹⁸ Por. J. Dyduch, *Kapituła Katedralna i Rada Kapłańska*, „Prawo Kanoniczne” 25 (1982) nr 3-4, s. 91-95.

¹⁹ Por. G. Ghirlanda, *Consiglio Presbiterale*, [w:] *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, Turyn 1993, s. 307.

skiej, odpowiednio przygotowany i zaprezentowany, posiada skuteczny wpływ na decyzję biskupa. Tak postrzegał tę sprawę kardynał K. Wojtyła:

Rada Kapłańska stanowi organizm nowy o charakterze doradczym z głosem konsultatywnym. Jednakże na tym właśnie polega znaczenie tego organizmu. Wiadomo bowiem, ile w życiu ludzkim – bardziej jeszcze w życiu społecznym – zależy od właściwego Concilium: od rozeznania, od opinii, od naświetlenia spraw, którymi żyje dana społeczność i dla których działa. Bez tej funkcji ani prawa stanowione, ani podejmowane decyzje, ani też ich wykonanie nie może być głęboko zakorzenione w życiu wspólnym²⁰.

Wychodząc z takich założeń postrzegał on Radę Kapłańską jako ważny organ opiniodawczy, opiniotwórczy, informacyjny, mogący wnieść wiele w życie nie tylko kapłanów, lecz także w działalność ewangelizacyjną archidiecezji. Wnioski wypracowane przez Radę Kapłańską chętnie zatwierdzał jako obowiązujące i polecał je realizować. Współpraca ta zaowocowała ważnymi uchwałami przygotowanymi przez Radę Kapłańską, a zatwierdzonymi przez kardynała K. Wojtyłę. Realizowały one wiele spraw w życiu archidiecezji, a w szczególności w życiu kapłanów. Przykładowo trzeba wyliczyć: 1. Uchwałę dotyczącą troski o kapłanów chorych i starych²¹; 2. Uchwałę o współpracy kapłanów w dekanacie²²; 3. Uchwałę o współpracy proboszczów z wikariuszami parafialnymi²³; 4. Nowy program formacji intelektualnej młodych kapłanów²⁴.

Korzystając z prac Rady Kapłańskiej, kardynał K. Wojtyła doceniał jej pomocną rolę w spełnianiu posługi biskupiej. Po dwóch kadencjach tak ocenił jej działalność:

Na przestrzeni ośmiu lat swego istnienia i działalności Rada Kapłańska okazała się instytucją bardzo pomocną w spełnianiu Urzędu Bisku-

²⁰ „Notificationes” 1969, s. 111.

²¹ Notificationes, 1971, s. 190–191.

²² Por. tamże, s. 192.

²³ Por. tamże, s. 192–193.

²⁴ AKKW, E IX-e/245–246.

piego (...). Cały ten system podejmowania i rozwiązywania spraw istotnych dla prezbiterium Archidiecezji przez ordynariusza w oparciu o konsultacje i sugestie reprezentantów tego prezbiterium, odpowiada dzisiejszemu stanowi świadomości ukształtowanemu przez Vaticanum II²⁵.

Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej i I Synod Prowincji Krakowskiej

Szczególnym wyrazem synodalności w Kościele są synody, których geneza sięga czasów apostołskich. Nic więc dziwnego, że Sobór Watykański II zainteresował się tą tradycyjną formą synodalności i postanowił ją dowartościować:

Obecny święty Sobór powszechny wyraża życzenie, by czcigodne instytucje soborów i synodów nabrały nowej mocy (...)²⁶.

Idąc za tym wskazaniem kardynał K. Wojtyła był inicjatorem dwóch synodów w Kościele Krakowskim: 1. Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej 1972–1979, 2. I Synodu Prowincji Krakowskiej 1975–1983.

Ideę zwołania obydwu synodów ujawnił w słynnym opracowaniu: *Problem 900. rocznicy św. Stanisława oraz Synodu Prowincjalnego*²⁷. Synody miały być, w zamiarze K. Wojtyły, narzędziami realizacji nauczania soborowego:

Tak rozumiana recepcja Vaticanum II – również i poprzez Synod – może służyć wzbogaceniu i pogłębieniu wiary (...). Tutaj wystarczy zaznaczyć, że synod pastoralny musi wyjść od prawidłowo odczytanej doktryny Vaticanum II, w pewnym sensie winien posłużyć do prawidłowego jej odczytania (...). Można nawet przyjąć postulat uczenia się Soboru jako warunek uczestnictwa w synodzie²⁸.

Synod ma być szkołą, która uczy Soboru. Rolę tę może spełnić tylko Synod o charakterze duszpasterskim.

²⁵ AKKW, E IX-e/296.

²⁶ Dekret soborowy „*Christus Dominus*”, n. 36.

²⁷ „*Notificationes*” 1972, s. 129–135.

²⁸ Tamże, s. 133.

Wśród synodów, odbywających się w okresie posoborowym, ukształtował się nowy model synodu, zwanego pastoralnym. Wyraza się to nie tylko w treści uchwał, ale także w jego przygotowaniu, składzie osobowym, w czasie trwania i w zaangażowaniu opinii publicznej²⁹. Synod pastoralny jawi się więc jako akcja duszpasterska angażująca całą wspólnotę Ludu Bożego w diecezji. Postrzegając synod jako akcję duszpasterską w wymiarze diecezjalnym, a nawet szerszym, postanowił K. Wojtyła włączyć w jego działalność katolików świeckich. Wymagało to specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej, bowiem obowiązujący wówczas KPK z 1917 r. nie dopuszczał świeckich do udziału w synodach. O takie uczestnictwo zwrócił się pismem z dnia 24 II 1975 r. Odpowiedź Stolicy Apostolskiej z dnia 22 IV 1975 r. zawierała zezwolenie na udział wiernych świeckich w duszpasterskim Synodzie Archidiecezji Krakowskiej. Udzielone zostało ono pod dwoma warunkami: 1. Świeccy łącznie z zakonnikami nie będącymi kapłanami i z zakonnkami, uczestniczący w Synodzie, nie mogli liczebnie przewyższać kapłanów³⁰. 2. Niektóre sesje, z racji omawianych zagadnień, powinny być zarezerwowane dla kapłanów³¹.

Zezwolenie Stolicy Apostolskiej umożliwiło świeckim udział w sesjach synodalnych. Wcześniej byli oni zaangażowani w przygotowanie Synodu, a nawet należeli do Komisji Przygotowawczej. Powołując ją dnia 8 V 1971 r., kardynał K. Wojtyła napisał:

Zadaniem Komisji Przygotowawczej będzie możliwie wszechstronne przygotowanie do prac Synodu, które zamierzamy rozpocząć w ciągu roku 1972. W tym celu potrzebne jest zbadanie opinii nie tylko środowisk kapłańskich, ale także, o ile możliwości, środowisk świeckich³².

²⁹ Por. J. Dyduch, *Świeccy w pracach i dokumentach Synodu Krakowskiego 1972–1979*, „Znak” 35 (1983), s. 1126.

³⁰ Por. T. Pieronek, *Synody pastoralne po Soborze*, „Znak” 24 (1972), s. 459.

³¹ *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972–1979*, Kraków 1985, oprac. T. Pieronek (= DSAK), t. II, s. 152–153.

³² „Notifications” 1972, s. 136.

Komisja zakończyła pracę 8 V 1972 r. Jej szczególnym osiągnięciem było przygotowanie projektu statutu i regulaminu synodalnego. Otwierając Synod 8 V 1972 r. kardynał K. Wojtyła powiedział:

Pragnę, aby dzieło, które rozpoczynamy, przyczyniło się do wzajemnego duchowego zbliżenia tych wszystkich wspólnot, pozwoliło nam przeżyć tę szczególną communio, jaka jest właściwością Kościoła Chrystusowego: zarówno w jego wymiarze uniwersalnym jak i też w każdym wymiarze partykularnym³³.

Przywołane sformułowanie jest wyśmienitym określeniem synodalności, która jawi się w Synodzie tym wyraziściej, gdy jego uczestnikami stają się także wierni świeccy. Wyraża to statut Synodu:

W Synodzie biorą udział ci wszyscy członkowie Kościoła krakowskiego, którzy podejmą się zespołowej pracy, zmierzającej do realizacji celów Synodu, w formach przewidzianych przez jego regulamin³⁴.

Pracami Synodu kierował arcybiskup krakowski. Były one realizowane poprzez działalność następujących struktur: Komisji Głównej, Komisji Rzecznawców, Komisji Roboczych, Synodalnych Zespołów Studyjnych i Zebrań Plenarnych³⁵.

Kardynał K. Wojtyła szczególną uwagę przywiązywał do Synodalnych Zespołów Studyjnych. Miały one wykonać zasadnicze zadania nakreślone przez Synod: zapoznanie się z nauką Vaticanum II, dokonanie jej konfrontacji ze stanem własnego życia religijnego i swojego otoczenia, podejmowanie inicjatyw apostołskich, pogłębianie osobistej postawy katolickiej i wysuwanie praktycznych sugestii dla kierowniczych organów Synodu³⁶. W utworzonych w archidiecezji krakowskiej ponad 500 Synodalnych Zespołach Studyjnych brało udział około 10 000 uczestników, głów-

³³ Tamże, s. 143.

³⁴ Statut Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej, „Notificaciones” 1972, s. 146.

³⁵ Tamże, s. 146.

³⁶ Por. Regulamin Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej, „Notificaciones” 1972, s. 148.

nie katolików świeckich. K. Wojtyła postrzegał w nich narzędzie odrodzenia apostołstwa świeckich:

Myszę, że Synod - jeżeli będzie dobrze przeprowadzony, właśnie przez Zespoły Studyjne - może stać się kapitalnym narzędziem realizacji apostołstwa świeckich³⁷.

W końcowej fazie Synodu, 16 X 1978 r., kardynał K. Wojtyła został Pasterzem Kościoła powszechnego. Synod kontynuował i zakończył jego następca arcybiskup F. Macharski. Jednakże uroczystego zakończenia Synodu dokonał Ojciec Święty Jan Paweł II w katedrze wawelskiej 8 VI 1979 r. Tam nawiązał także do Zespołów Synodalnych:

Droga ta prowadziła przede wszystkim przez działalność setek Synodalnych Zespołów Studyjnych, w których dochodziła do głosu rozległa społeczność Kościoła krakowskiego³⁸.

Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej był jednym z ważniejszych wydarzeń w jej życiu religijnym, był szkołą Soboru. Przyczynił się do odnowy życia religijnego archidiecezji a jego duchowe skutki są, w jakiejś mierze, nadal aktualne.

Odnowę życia religijnego w oparciu o Vaticanum II nie tylko archidiecezji krakowskiej ale całej metropolii postawił sobie za cel I Synod Prowincji Krakowskiej. Pisał o tym kardynał K. Wojtyła:

Synod Prowincjalny mógłby być skomponowany z synodami pastoralnymi poszczególnych diecezji (...). Punktem wyjścia takiego synodu pastoralnego musi być prawidłowa identyfikacja nauki Vaticanum II pod kątem stopniowego jej wprowadzania w całe nauczanie i duszpasterstwo. Praca odbywałaby się w szeregu grup roboczych, w których uczestniczyliby duchowni i świeccy³⁹.

Kardynał K. Wojtyła pragnął jednoczyć Lud Boży: biskupów, kapłanów i wiernych świeckich metropolii krakowskiej. Jako narzędzie do realizacji tego celu zamierzał zwołać Synod Prowincjalny. Zamiar ten ujawnił 12 I 1971 r. Okazją stało się spotkanie

³⁷ DSAK, t. II, s. 78.

³⁸ „Notificationes” 117 (1979), s. 223.

³⁹ „Notificationes” 1972, s. 139.

opłatkowe wszystkich biskupów metropolii krakowskiej, które to spotkania urządził od r. 1966. Tematem spotkania z r. 1971 oprócz życzeń świątecznych, była 900. rocznica śmierci św. Stanisława biskupa i męczennika. Wśród programu przygotowań do tej rocznicy była zapowiedź zwołania Synodu Prowincjalnego⁴⁰. W ślad za nią nastąpiły kolejne etapy: powołanie Komisji Ekspertów w 1973 r., której zadaniem było dokonanie wstępnego rozeznania; powołanie Komisji Koordynacyjnej w 1975 r., stanowiącej ciało doradczo-organizacyjne Synodu oraz Synodalnych Zespołów Konsultacyjnych w 1977 r. przygotowujących materiały dla Komisji Koordynacyjnej⁴¹.

Komisja Koordynacyjna przygotowała statut I Synodu Prowincji Krakowskiej i jego regulamin, które zostały zatwierdzone 1 VI 1976 r.⁴² Pracami Synodu Prowincjalnego kierował metropolita krakowski wraz z Kolegium Biskupów Metropolii. W pracach synodalnych oprócz wymienionej Komisji Koordynacji i Synodalnych Zespołów Konsultacyjnych uczestniczyło Zebranie Plenarne, które było organem opiniodawczym odnośnie do uchwał synodalnych, przygotowanych przez Komisję koordynacyjną⁴³.

Inicjator I Synodu Prowincji Krakowskiej wziął udział w jego zakończeniu w katedrze wawelskiej 22 VI 1983 r. podczas II Pielgrzymki do Ojczyzny. Zaznaczył wówczas, że Synod Prowincjalny był poniekąd dziełem całego Ludu Bożego Metropolii:

Pragnę podkreślić, że obok duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego, duży udział w pracach Synodu mieli świeccy, specjaliści w różnych dziedzinach i osoby głęboko zaangażowane w życie Kościoła⁴⁴.

⁴⁰ Por. T. Pieronek, *Na drodze do metropolitalnej współpracy*, [w:] Karol Wojtyła jako biskup krakowski, red. T. Pieronek i R. Zawadzki, Kraków 1988, s. 396–397.

⁴¹ Por. tenże, *Wprowadzenie*, [w:] *Pierwszy Synod Prowincji Krakowskiej*, Kraków 1994 (= ISPK), s. VI–VIII.

⁴² Tamże, s. 24–27.

⁴³ Por. *Regulamin I Synodu Prowincji Krakowskiej*, [w:] I SPK, s. 27.

⁴⁴ „Notifications” 121 (1983) 258.

Rady Duszpasterskie

Promując synodalność w Kościele partykularnym, Sobór Watykański II zalecił powołać Rady Duszpasterskie:

Bardzo pożądaną jest rzeczą, by w każdej diecezji utworzono osobną Radę Duszpasterską z samym biskupem diecezjalnym na czele, w której by uczestniczyli specjalnie dobrani księża, zakonnicy i świeccy⁴⁵.

O radach złożonych z kapłanów, zakonników i świeckich, wspierających działalność apostołską Kościoła, mówi także dekret o apostołstwie świeckich, podkreślając, iż chodzi także o takie rady na szczeblu parafialnym⁴⁶. Posoborowe prawodawstwo, wprowadzając w życie wskazania soborowe, zajmuje się Radami Duszpasterskimi zarówno na szczeblu diecezjalnym jak i parafialnym⁴⁷.

Rada Duszpasterska Archidiecezji Krakowskiej została ustanowiona 8 V 1981 r. przez kardynała F. Macharskiego po zakończeniu Synodu Krakowskiego. W tym kontekście rodzi się pytanie: dlaczego kardynał K. Wojtyła w ramach realizacji Vaticanum II nie powołał Archidiecezjalnej Rady Duszpasterskiej? Odpowiedź znajdujemy w dokumencie Synodu Krakowskiego pod tytułem *Struktury Archidiecezji Krakowskiej*. Stwierdzono tam, że na przełomie 1971/1972 r. prace nad powołaniem Archidiecezjalnej Rady Duszpasterskiej były na ukończeniu, jednakże ze względu na trwający Synod o charakterze pastoralnym, uznano jej powołanie za przedwczesne, bowiem w tej sytuacji działalność Rady dublowałaby prace Synodu. Dlatego Duszpasterski Synod potraktowano poniekąd jako pierwszą fazę prac Rady, która z kolei miała przejąć wykonanie uchwał synodalnych⁴⁸. Wydaje się, że wizja ta była słuszna, o czym może, w jakiejś mierze, świadczyć

⁴⁵ Dekret soborowy „*Christus Dominus*”, n. 27.

⁴⁶ Dekret soborowy „*Apostolicam actuositatem*”, n. 27.

⁴⁷ Por. T. Pieronek, *Rada Duszpasterska: powstanie, rozwój, problematyka*, „*Analecta Cracoviensia*” 9 (1977), s. 393–408.

⁴⁸ Por. DSAK, t. I, s. 478.

fakt, że znaczącą grupę w powołanej po Synodzie Radzie Duszpasterskiej stanowili członkowie Synodalnych Zespołów Studyjnych.

Wiele uwagi w pracach synodalnych i nie tylko poświęcił kardynał K. Wojtyła Duszpasterskim Radom Parafialnym. Ich powołanie łączył z pracami Synodu:

Wyrasta również na warsztacie pracy Synodu Krakowskiego parafia. Ta wspólnota Ludu Bożego, w której Chrystus stale jest obecny przez świątynię, przez tabernakulum, przez Eucharystię, przez posługę kapłanów, przez troskę biskupa, przez wspólnotę całego Ludu Bożego wszystkich parafian. Wyrazem tego są Rady Duszpasterskie Parafialne, które trzeba, aby powstały i żeby stanowiły umocnienie wspólnoty⁴⁹.

W dniu 8 V 1975 r. ogłosił statut Duszpasterskiej Rady Parafialnej Archidiecezji Krakowskiej⁵⁰. We wstępie do statutu podkreślono wskazania Vaticanum II o współpracy duchowieństwa i katolików świeckich, której instytucjonalną formą mają być Parafialne Rady Duszpasterskie. Mają one za zadanie troszczyć się o życie religijno-moralne parafii, wysuwać wnioski i pobudzać inicjatywę apostołską wspólnoty parafialnej, poszukiwać skutecznych form oddziaływania w dziedzinie katechizacji, przygotować wiernych do sakramentu małżeństwa i życia rodzinnego, do liturgii i do działalności charytatywnej. Mają również zająć się zjawiskami negatywnymi, takimi jak: alkoholizm, rozwody, zaniechania wychowawcze, a także parafianami stojącymi z dala od Kościoła⁵¹.

Powołując Duszpasterskie Rady Parafialne, kardynał K. Wojtyła żywił nadzieję,

(...) że staną się one zaczynem ewangelicznym w parafii, żywą i twórczą siłą apostołstwa, ośrodkiem pracy duszpasterskiej, umożliwią głębsze

⁴⁹ Homilia wygłoszona w katedrze wawelskiej w czasie IV Zebrania Synodu Duszpasterskiego Archidiecezji Krakowskiej, 8 V 1975 r., „Notificationes” 1975, s. 90.

⁵⁰ „Notificationes” 1975, s. 82–85.

⁵¹ Por. tamże, s. 83.

włączenie się w życie wspólnoty parafialnej tych wiernych, którzy odznaczają się szczególnymi uzdolnieniami i charyzmatami⁵².

Statut podkreśla reprezentatywny charakter Rady, w której powinni znaleźć się przedstawiciele całej parafii według wieku, stanu, zawodów i terenu. W skład Rady wchodzi kapłani pracujący w Kościele parafialnym i katecheci, rektorzy kościołów i kaplic położonych w parafii, przedstawiciele zakonów żeńskich oraz katolicy świeccy mianowani przez proboszcza po uprzedniej konsultacji z zespołem duszpasterskim i z działającymi w parafii wspólnotami wiernych. Rada posiada jedynie kompetencje doradcze. Decyzja należy do proboszcza, w ramach przepisów prawnych i zarządzeń biskupa, jednak powinien się liczyć z opinią Rady; zaś w przypadku nieuwzględnienia głosu jej większości winien podać racje takiego postępowania⁵³.

„Posłowie” statutu poucza o sposobie tworzenia Parafialnych Rad Duszpasterskich. Sugeruje, że w tym można się oprzeć na działających synodalnych zespołach, nie można jednak automatycznie przekształcić ich w Rady. Oprócz tego trzeba uzyskać zgodę kardynała na powołanie Rady Duszpasterskiej⁵⁴. Spotkania Rady mają się odbywać raz w miesiącu, wyjąwszy wakacje. Przewodniczy im proboszcz lub przez niego wyznaczony zastępca. Spotkania winny składać się z dwóch części, teoretycznej i praktycznej. Część teoretyczna ma służyć formacji religijnej członków przez poznawanie nauki Kościoła. Część praktyczna poświęcona jest omawianiu spraw parafialnych i problemów, które leżą w kompetencji Rady⁵⁵.

W czasie tworzenia się Duszpasterskich Rad Parafialnych istniały gdzieś w archidiecezji rady parafialne, zwane także komitetami parafialnymi, które zgodnie ze statutem posiadały prawo do zwyczajnego zarządzania majątkiem kościelnym, zgod-

⁵² Tamże, s. 83.

⁵³ Por. tamże, 84–85.

⁵⁴ Por. tamże, s. 86.

⁵⁵ Por. tamże, s. 87.

nie z prawem kanonicznym i zarządzeniami ordynariusza. Nie mogły one zajmować się sprawami duszpasterskimi. Stąd Rady Duszpasterskie są instytucjami nowymi o innym charakterze i zadaniach⁵⁶. Za czasów kardynała K. Wojtyły powstały Duszpasterskie Rady Parafialne w pewnej części parafii archidiecezji (około czterdziestu). Synod Krakowski nakazał ich powołanie we wszystkich parafiach archidiecezji⁵⁷. Powoływane stopniowo Rady Duszpasterskie korzystały, w dużej mierze, z programu nakreślonego dla nich przez K. Wojtyłę. Warto dodać, że krakowskie doświadczenia z Radami stanowiły dla niego inspirację także wówczas, gdy stał się Pasterzem Kościoła powszechnego. Warto w tym względzie przywołać list apostolski *Novo millennio ineunte*:

Komunia powinna być wyraźnie widoczna w relacjach między biskupami, kapłanami i diakonami, między duszpasterzami a całym Ludem Bożym (...). W tym celu należy coraz lepiej wykorzystywać struktury aktywnej współpracy przewidziane przez prawo kanoniczne, takie jak Rady Kapłańskie i Duszpasterskie⁵⁸.

Zakończenie

Kardynał K. Wojtyła, dokonując posoborowej odnowy Kościoła krakowskiego, dużą wagę przywiązywał do struktur synodalnych. W tym celu powołał Radę Kapłańską, która jest instytucjonalnym wyrazem współpracy biskupa diecezjalnego z jego prezbiterium. Synodalność najwyraźniej jawi się w różnego rodzaju synodach, zwłaszcza wówczas, gdy uczestniczą w nich wierni świeccy. Synodami zainspirowanymi i rozpoczętymi przez kardynała K. Wojtyłę były: 1. Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979, 2. I Synod Prowincji Krakowskiej 1975-1983. W zakończeniu obydwu uczestniczył jako Biskup Rzymu -

⁵⁶ Por. T. Pieronek, *Podstawy prawne Parafialnych Rad Duszpasterskich*, „Notificiones” 1974, s. 88-93.

⁵⁷ DSAK, t. I, s. 480.

⁵⁸ NMI, n. 45.

Jan Paweł II. Synodalność na szczeblu diecezjalnym wyraża się także w działalności Rad Duszpasterskich.

**La sinodalità della Chiesa di Cracovia
nei tempi del Card. Karol Wojtyła
Riassunto**

Il Concilio Vaticano II facendo l'accomodata renovatio della Chiesa ha sottolineato l'importanza della sua sinodalità. Ha chiamato pure le nuove strutture sinodali ed ha ordinato di rinnovare le strutture vecchie. Tra le nuove strutture dobbiamo numerare il Consiglio Presbiterale ed il Consiglio Pastorale. Le strutture vecchie che devono essere rinnovate sono: sinodo diocesano e provinciale.

Il card. Karol Wojtyła come Arcivescovo di Cracovia negli anni 1964-1978 con fervore ha introdotto postconciliare rinnovamento della Chiesa di Cracovia. Ha convocato il Consiglio Sacerdotale ed i Consigli Pastoralisti nelle parrocchie come pure ha organizzato due sinodi diocesani: il Sinodo Pastorale dell'Arcidiocesi di Cracovia 1972-1979 ed il Primo Sinodo della Provincia di Cracovia 1975-1983. Entrambi hanno avuto il carattere rinnovato pastorale.